

XIII. QÜESTIONS GRAMATICALS: EXPRESSIONS DE LLOC I DE TEMPS EN ELS DICTÀMENS DE LA COMISSIÓ JURÍDICA ASSESSORA⁷⁰

1. Introducció

Seguint amb la voluntat d'establir i fixar uns criteris d'estil en la redacció dels dictàmens de la Comissió Jurídica Assessora, aquest estudi tractarà de les qüestions gramaticals relacionades amb les expressions de lloc i de temps que més s'utilitzen en aquesta institució.

Els criteris que es detallaran en aquest estudi segueixen les regles que es preceptuen en la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans⁷¹ i no contravenen cap norma establerta en cap llibre de referència. Com és evident, però, no s'ha fet un buidatge sistemàtic d'aquestes obres, ja que, si fos així, no s'aportaria cap valor. Per tant, doncs, en aquest estudi s'ha optat per analitzar aquelles expressions de lloc i de temps que més es fan servir en els dictàmens de la Comissió, amb la finalitat, d'una banda, d'indicar l'estil que es conté en els dictàmens i, d'una altra, de tenir la possibilitat de resoldre dubtes que puguin sorgir a l'hora de redactar-los.

Seguint en la línia del que s'ha dit en el paràgraf anterior, cal tenir en compte que la Comissió Jurídica Assessora, en ser l'alt òrgan consultiu del Govern de la Generalitat de Catalunya, fa servir l'estàndard de la llengua, perquè les altres variants dialectals, tot i ser normatives i correctes, no són l'opció preferent per als dictàmens d'aquesta institució. A més, com és evident, tots els documents de la Comissió tenen un registre formal i escrit.

2. Les expressions de lloc

La dificultat de redactar correctament les expressions de lloc rau a fer un bon ús de les preposicions que hi escauen. En alguns casos és obligatori fer-ne servir una en detriment d'una altra, però en d'altres és permès escollir entre diverses opcions.

70. Estudi elaborat per la Sra. Carme Prats i Alfonso, planificadora lingüística de l'Àrea de Serveis Editorials de la Comissió Jurídica Assessora, publicat a la [Memòria 2024](#) de la Comissió Jurídica Assessora.

71. Institut d'Estudis Catalans (2017): [Gramàtica de la llengua catalana \(2a ed.\)](#), Barcelona.

2. 1. Les preposicions *a* i *en*

Les preposicions *a* i *en* poden introduir un complement de lloc. En general són possibles les dues preposicions, tot i que la preferència per l'una o l'altra sol dependre de l'element que introdueix i del tipus de verb.

Amb valor locatiu es distingeixen les situacions estàtiques (pura localització, situació a l'interior d'un lloc) de les dinàmiques (destinació): “el pacient vivia *en/a* un quart pis” (situació estàtica); “la reclamant se'n va anar *a* casa” (situació dinàmica).

1. Davant de la majoria de determinants, d'un quantificador o d'un interrogatiu, i en situacions dinàmiques, s'usa la preposició *a*, tret del cas en què introdueixi un sintagma nominal amb article indefinit, en què també és possible *en* perquè no hi hagi dues vocals en contacte (p. ex. “*a* aquest”).

“[...] la qual cosa ha impedit al reclamant viatjar *al* seu país” (situació dinàmica + article definit).

“[...] una setmana després, van anar *a/en* un altre hospital” (situació dinàmica + article indefinit).

En canvi, davant de determinants, i quan el verb indica una situació estàtica, en general es poden fer servir les dues preposicions, tot i que la preposició *a* sol ser més freqüent.

“[...] va quedar ingressat *al/en* el centre hospitalari per a ser intervingut de nou.”

2. Davant de noms sense determinant, quan el verb indica una situació estàtica, en general s'usa la preposició *en*, però també és possible la preposició *a*.

“[...] mentre ha estat ingressat *en/a* centres penitenciaris catalans.”

3. Quan el verb indica una situació estàtica (amb determinants o sense), i davant de *tot* es poden usar les preposicions *en* o *a*.

“[...] es va iniciar abans perquè nevava *a/en* tot Camprodon.”

Però cal tenir en compte que en les oracions negatives sempre s'usa *en*.

“[...] feia anys que no patien una ventada com aquesta *en* tota la província de Barcelona.”

Així mateix, només s'empra *a* quan *tot* modifica la locució prepositiva intransitiva *arreu*.

“[...] un deure de vigilància tan intens que sempre estigui present *a* tot *arreu*.”

Però amb els quantitatius i indefinits és més habitual la preposició *en*:

“[...] malgrat que *en* alguns/certs/altres llocs de la instrucció es parla erròniament de [...].”

“[...] es van efectuar proves ginecològiques i es va observar normalitat *en* moltes.”

4. Davant d'un topònim o nom propi de lloc es fa servir la preposició *a* tant en situacions dinàmiques com estàtiques. Però cal tenir en compte que, si el topònim s'usa amb complement, aleshores pot dur tant *a* com *en*.

“[...] i que no coneix el barri perquè viu *a* Tàrrrega.”

“[...] que va viure *en/a* la Barcelona d'aquella època.”

5. Cal tenir en compte que, si el lloc al qual es fa referència és un lloc figurat, se sol fer servir la preposició *en*.

“[...] així com de la resta de documents descrits *en* el paràgraf anterior.”

6. Amb *un*, *algun*, *aquell* i *aquest* es tendeix a usar *en* per qüestió d'eufonia (és a dir, per a evitar el contacte de dues vocals) tant en situacions estàtiques com dinàmiques, encara que, en aquest darrer cas, també és normal l'ús de *a* (amb verbs com *anar*, *venir*, *pujar*, *baixar*, *entrar*, *arribar*, *tomar*).

“[...] pels danys i perjudicis patits per l'assistència sanitària prestada *en* aquell hospital.”

“[...] va pujar *en/a* un banc de fusta, ben fixat a terra, i va caure.”

7. Altrament, també cal esmentar que es fa servir la construcció *a terra* (sense article) per a expressar la idea de moviment fins al contacte amb el paviment quan va precedida de verbs que tenen un valor direccional, com ara *caure*, *tirar* o *llençar*, *anar-se'n*, *arribar*, etc. Així mateix, s'usa la forma *de terra* per a expressar el moviment d'aplegar objectes del paviment, com ara *collir*, *recollir* o *agafar*.

És incorrecte usar **al terra*⁷² o **del terra*.

“[...] informa que una dona d'edat avançada ha caigut *a terra*” (i no **al terra*).

“[...] va caure i no va poder aixecar-se *de terra* fins que va venir el marit” (i no **del terra*).

72. Els exemples precedits d'un asterisc (*) es consideren incorrectes.

2. 2. La preposició *cap* amb valor espacial

La preposició *cap* indica orientació o direcció.

Si l'expressió de lloc que la segueix és introduïda per la preposició *a*, la manté.

“[...] va avisar els bombers, i ella mateixa va anar *cap a* la piscina, amb la intenció de llançar-se a l'aigua per a salvar el nen” (va anar *a* la piscina).

I si l'expressió locativa que segueix la preposició *cap* no va introduïda per aquesta preposició, sinó pels adverbis demostratius *aquí*, *allà* i *allí*, o adverbis de relació espacial com ara *amunt*, *avall*, *endavant*, *endarrere*, etc., no afegeix la preposició *a*.

“[...] veniu *cap* aquí a l'esquerra.”

“[...] el reclamant va començar a fugir *cap* amunt.”

En canvi, és opcional elidir la preposició *a* davant de l'interrogatiu i relatiu *on*:

“[...] *cap* (*a*) on hi havia l'oficina de Correus.”

“[...] *cap* (*a*) on vas?”

Cal indicar que, quan la preposició *cap a* va seguida dels demostratius *aquest* i *aquell*, per a evitar que hi hagi dues vocals iguals en contacte –a– (“*cap a aquest*”), es pot substituir la preposició *a* per *en*, o bé elidir-la. Qualsevol de les tres opcions és correcta:

“[...] però no hi havia cap símptoma que orientés *cap a* aquell diagnòstic.”

“[...] però no hi havia cap símptoma que orientés *cap en* aquell diagnòstic.”

“[...] però no hi havia cap símptoma que orientés *cap* aquell diagnòstic.”

2. 3. La preposició *fins* amb valor espacial

La preposició *fins a* (o *fins*) indica un límit o punt final que no s'ultrapassa. Tot seguit, es concreten els casos en què la preposició *fins a* es manté, els casos en què es redueix a *fins* i els que l'ús d'una o altra és opcional.

a) Es manté *fins a*:

– Davant d'un nom o sintagma nominal: “[...] *fins a* l'entrada de la plaça pública.”

– Davant d'un infinitiu: “[...] recorren penjades pel sostre del soterrani *fins a* arribar a la instal·lació general de desguàs.”

b) *Fins a* es redueix a *fins*:

– Davant dels adverbis *aquí, allà, allí*:

“*Fins* aquí coincideixen la reclamant i també l'ICAM.”

c) Opcional (*fins a* o *fins*):

– Davant de les preposicions *sobre* i *sota* (tot i que generalment s'usa *fins a*): “[...] va buscar *fins (a)* sota les pedres.”

– Davant de l'interrogatiu i relatiu *on*: “[...] *fins (a)* on va tenir coneixement el coordinador, va ser una decisió personal del doctorand.”

– Davant de l'adverbi *baix* i les preposicions del tipus *dalt, dins/dintre, prop, fora, davant* o *darrere*: “[...] la instant va anar *fins (a)* dalt del poble.”

– Davant dels demostratius *aquest* i *aquell* (en aquest cas, també es pot substituir la preposició *a* per *en* per a evitar la confluència de les dues vocals): “El reclamant va caminar *fins (a/en)* aquella platja.”

2. 4. Les correlacions de [...] a / des de [...] fins a amb valor espacial

Per a establir una correlació espacial entre dos llocs (el punt inicial d'una extensió i el punt final) es poden utilitzar preposicions simples (*de* i *a*) o preposicions compostes (*des de* i *fins a*). Però els encreuaments entre els elements d'aquestes dues correlacions no són recomanables.

“[...] va caure en el trajecte *del* seu domicili *a* la parada d'autobús que utilitza per a anar al treball.”

“[...] va caure en el trajecte *des del* seu domicili *fins a* la parada de bus que utilitza per a anar al treball.”

* “[...] va caure en el trajecte *del* seu domicili *fins a* la parada de bus que utilitza per a anar al treball.”

* “[...] va caure en el trajecte *des del* seu domicili *a* la parada de bus que utilitza per a anar al treball.”

2. 5. La diferència entre *enlloc* i *en lloc de*

Les formes *enlloc* i *en lloc de*, tot i que ambdues són correctes, tenen significats diferents.

L'adverbi *enlloc* significa “en cap lloc”.

“[...] *enlloc* s'explicita com s'ha dut a terme el càlcul ni hi ha constància del marge d'error.”

En canvi, la construcció *en lloc de* (que va seguida de la preposició *de* quan es tracta de la locució preposicional) vol dir “en comptes de”, “en substitució de”:

“El Tribunal Suprem apunta que l'Administració estava obligada a admetre les al·legacions presentades fora del termini atorgat, *en lloc de* dictar una resolució que posava fi al procediment.”

3. Les expressions de temps

Les expressions temporals assenyalen el moment o el període en què s'esdevé l'acció verbal de la frase o la freqüència amb què apareix. I estan integrades per un conjunt heterogeni de mots i construccions, com ara sintagmes preposicionals, sintagmes nominals, sintagmes adverbials (o locucions adverbials) o construccions que contenen una oració.

3. 1. Les datacions

3. 1. 1. Els anys, els dies, les estacions, els períodes

a) Les dates s'han d'escriure, si pot ser, senceres i precedides de l'article *el* sense preposició. Cal tenir en compte que la localitat tampoc va precedida de preposició; que els mesos s'escriuen amb minúscula; que el dia i l'any s'escriuen amb xifres i no pas amb lletres, i que no s'ha de posar punt a la xifra que expressa l'any, entre els milers i les centenes.

Per a expressar un any, no es posa precedit de les preposicions *a* ni *en*:

“L'any 2023 la Comissió Jurídica Assessora va rebre un total de 416 peticions de dictamen”
(i no * “a l'any 2023” ni * “en l'any 2023”).

b) Per a indicar la data d'una sentència, d'un text normatiu o de qualsevol altre document que inclogui una numeració seguida d'una barra inclinada més l'any d'emissió, s'ha d'evitar repetir l'any quan s'escrigui el dia i el mes corresponent, ja que la numeració del document ja conté aquesta informació:

Dictamen 530/2024, de 20 de novembre (i no *de 20 de novembre de 2024)

Decret d'alcaldia 67/2024, de 15 de març (i no *de 15 de març de 2024)

Sentència 105/2024, de 31 de gener (i no *de 31 de gener de 2024)

c) Per a expressar un dia concret, es posa el dia precedit d'article, i sense preposició:

"El 17 d'octubre de 2024, l'Assessoria Jurídica va emetre l'informe jurídic final."

* "A 17 d'octubre de 2024 [...]."

* "En el 17 d'octubre de 2024 [...]."

Per a expressar el dia que segueix el dia de què es parla, cal fer servir *l'endemà*. Tot i que hi ha l'alternativa d'altres construccions com ara *el dia següent* o *el dia després*.

"[...] i el president, per un ofici de *l'endemà* [...]."

Tanmateix, no són correctes aquestes altres opcions quan es vol fer referència a l'anticonceptiu que consisteix en un comprimit de substàncies hormonals, ja que llavors només és adequat "pastilla (o píndola) de *l'endemà*":

"[...] la pacient va manifestar que utilitzava preservatiu, però que, atès que aquest es va trencar, va prendre la *pastilla de l'endemà*" (i no * "pastilla del dia següent" o * "pastilla del dia després").

Així mateix, per a expressar que un esdeveniment transcorre en una part del dia (matí, tarda, nit...), cal fer servir les preposicions *a* o *de*. Però és incorrecta la preposició *per*:

"[...] la caiguda va ser *a* matí."

"[...] cap a les 8.10 h *de* matí."

* "[...] la caiguda va ser *per* matí."

d) Per a expressar una estació, no es posa precedida de les preposicions *a* ni *en*:

“L’estiu passat les obres estaven paralitzades” (i no * “a l’estiu passat” ni * “en l’estiu passat”).

e) Per a expressar un període, cal posar la preposició *en*:

“En el període de maig a setembre de 2020 es van dur a terme contractacions verbals” (i no * “al període” ni * “Ø el període”).

f) En les expressions que contenen *darrers/primers* + anys/mesos/dies, cal posar la preposició *en*:

“En els darrers anys, l’Ajuntament ha dut a terme actuacions en matèria de prevenció d’incendis” (i no * “els darrers anys” ni * “als darrers anys”).

3. 1. 2. Les indicacions horàries

Les indicacions horàries es poden escriure amb xifres o amb lletres:

“[...] la pacient va acudir al Servei d’Urgències de l’hospital a les 9.43 h.”

“[...] aproximadament a dos quarts de set de la tarda, la víctima caminava pel carrer [...].”

Tot i que en contextos en què la precisió horària és important, se solen representar amb xifres.

Les hores i els minuts es poden separar amb un punt o amb dos punts, tot i que cal mantenir l’opció escollida dins el mateix text. En canvi, no és adequat fer servir la coma:

“[...] les 9.43 h.”

“[...] les 9:43 h.”

* “[...] les 9,43 h.”

Els minuts s’han d’expressar amb dos dígit. Si es tracta d’una hora en punt, es pot ometre la indicació dels minuts.

“[...] les 9.03 h.”

* “[...] les 9.3 h.”

“[...] les 9.00 h.”

“[...] les 9 h.”

La notació pot anar acompanyada del terme *hores* o del símbol *h* (cal deixar un espai entre la xifra i el símbol, i aquest s’escriu sense punt final). És recomanable fer servir el símbol (en comptes del terme) en els casos en què en un text apareix moltes vegades repetida la paraula *hores* i en els casos en què es vol diferenciar el terme *hores* quan no correspon a una notació horària.

“[...] en el termini de 24-48 *hores*.”

“[...] s’acredita que va patir l’accident cap a les 19:30 *h*. Ho confirma la Policia Local, que va informar que va rebre l’avís de la caiguda a les 19:37 *h* i que va arribar al lloc a les 19:39 *h* [...]”

Quan es fa referència a un interval horari és possible ometre l’article definit i el símbol *h* després de la primera notació:

“[...] els caps de setmana, de 8 a 20 *h*.”

3. 1. 3. Expressions amb *data*

a) Les expressions *amb data*, *de data* i *en data*

Tot i que aquestes expressions són correctes, cal tenir en compte que tenen un ús diferent i no són sinònimes. L’ús de la preposició *de* darrere de *data* (en aquests tres casos –*amb data (de)*, *de data (de)* i *en data (de)*–) és opcional. Tot i que, dins d’un mateix text, cal mantenir l’opció que s’esculli per tal de garantir-ne la coherència.

– *Amb data (de)* designa la data de creació o d’inscripció d’un document:

“Figura, *amb data (de)* 31 d’octubre de 2024, la notificació posada a disposició dels interessats.”

– *De data (de)* és equivalent a *amb data (de)* (tot i que en l’àmbit administratiu no es fa servir gaire).

– I *en data (de)* indica la data en què es presenta un document o en què té lloc un fet:

“*En data (de)* 3 de desembre de 2024, va entrar a la Comissió Jurídica Assessora la petició de dictamen.”

Aquesta Comissió, de cara a fer més lleuger el text i evitar repeticions, tendeix a suprimir la construcció *en data (de)* en els antecedents dels dictàmens i escriure la data directament.

“El 3 de desembre de 2024, va entrar a la Comissió Jurídica Assessora la petició de dictamen.”

b) Les construccions *a data (de)* + la data concreta, o *a* + la data concreta

Aquestes construccions no es fan servir:

* *A data (de)* 3 de desembre de 2024, va entrar a la Comissió [...].”

* *La data* 3 de desembre de 2024, va entrar a la Comissió [...].”

* *A* 3 de desembre de 2024, va entrar a la Comissió [...].”

c) Les expressions **a data d'avui* o **a dia d'avui*

Si es vol expressar el significat d’“actualment”, és incorrecte fer servir les expressions **a dia d'avui* o **a data d'avui*, i cal usar-ne d’altres, que s’han d’escollir segons el context, com ara *avui*, *avui dia*, *avui en dia*, *en el dia d'avui*, *actualment*, *ara per ara* o *per ara* – això és, “en aquest moment si més no” – o *ara com ara* –és a dir, “mentre no canviïn les coses”–.

[...] *avui en dia* es monitoritzen aquestes intervencions de risc de lesió medul·lar.”

[...] *actualment*, Departament de Territori, Habitatge i Transició Ecològica.”

[...] addueix que les seqüeles *ara per ara* no es poden valorar.”

[...] *ara com ara* això no és possible” (i no, en cadascun dels exemples anteriors, **a dia d'avui* o **a data d'avui*).

d) L’expressió *en la mateixa data*

Quan, en comptes de posar una data concreta, s’escriu l’expressió *la mateixa data*, per fer referència a una informació que s’ha indicat anteriorment –normalment, en el cas dels dictàmens, en l’antecedent anterior–, s’ha d’avançposar la preposició *en*:

“*En la mateixa data*, el Departament de Salut va comunicar la reclamació a l’entitat d’assegurances de l’Administració.”

* “*La mateixa data*, el Departament [...].”

e) L'expressió *portar data*

Cal escriure la preposició *de* darrere de l'expressió *portar data*:

“S'observa que la major dilació en el procediment s'ha produït entre aquesta presentació i l'admissió a tràmit de la sol·licitud, que *porta data de* 4 de març de 2023.”

* “[...] que *porta data* 4 de març de 2023.”

3. 1. 4. Els terminis

Els terminis es poden expressar de moltes maneres. La fórmula per a precisar un termini inclou una primera part, que indica la duració, i una segona part, que indica el moment en el qual s'ha de començar a comptar aquesta duració.

Per a la primera part de la fórmula, el preferible és:

“[...] *en el termini de* sis mesos previst legalment [...]” (cal evitar **en el termini màxim de*, perquè *màxim* ja és implícit en el concepte de *termini*).

Per a la segona part de la fórmula, el preferible és:

“[...] *a comptar de* la interposició del recurs” (en comptes de **a comptar des de*, **comptador des de*, **comptador a partir de*, etc.).

Quan els terminis s'amplien o es redueixen, cal fer servir la fórmula següent:

“[...] el Ple de la Comissió Jurídica Assessora va acordar *ampliar en* un mes el termini [...]”

3. 2. Els numerals

En els dictàmens de la Comissió, hi ha numerals referits a expressions temporals (p. ex. “[...] s'atorgava tràmit de vista i audiència per un termini de *quinze dies*”) o bé referits a quantitats (p. ex. “*13,72 euros*”), entre d'altres.

Per a determinar si els numerals han d'anar amb xifres o amb lletres, la norma general diu que els números cardinals s'han d'escriure amb lletres del zero al nou, i amb xifres la resta. Tot i que, per raons de coherència, dues o més quantitats d'una mateixa sèrie s'han d'escriure totes amb xifres, si almenys una és superior a nou. I estableix que els números ordinals s'han d'escriure amb lletres o amb xifres els vint primers, i abreujar-los a partir del vintè.

Però, més enllà d'aquest criteri una mica simplista, cal tenir en compte els diferents aspectes que es detallen a continuació, més ajustats a la casuística dels dictàmens de la Comissió:

a) S'han d'escriure amb xifres:

1. Els imports:

"[...] és superior al mínim legal previst de 50.000 euros."

2. Els decimals:

"[...] uns ingressos inferiors a 2,5 vegades l'IRSC."

3. Les indicacions horàries (tot i que és possible escriure-les amb lletres):

"[...] les 20:23 h del mes de novembre."

4. L'edat d'una persona:

"[...] de 47 anys en el moment de la mort."

5. Quan es tracta de multiplicar quantitats:

"[...] per 5 dies improductius greus (82,28 euros/dia), 411,40 euros; per 208 dies improductius moderats (57,04 euros/dia), 11.864,32 euros."

6. Quan hi ha algun símbol després del numeral:

"[...] quan l'import no superi el 10 % dels recursos ordinaris."

"[...] edificabilitat bruta de 0,08 m²st/m²s."

Cal esmentar que, si es fa servir la paraula corresponent a la unitat, la xifra es pot escriure amb lletres:

"[...] quan l'import no superi el *deu per cent* dels recursos ordinaris" (tot i que és incorrecte fer un encreuament entre ambdues opcions: * "[...] el 10 per cent" ni * "el deu %).

7. Quan hi ha una correlació de dades:

«En concret, es va constatar *un* ERTA, que va afectar els 3 treballadors que aleshores tenia la plantilla, i *dos* ERTA, que van afectar tota la plantilla de 4 treballadors.»

Per a acabar aquest apartat de numerals escrits amb xifres, cal fer esment del fet que, si es fa referència a un període, l'any que queda en segon lloc no s'abreuja:

“El curs 2023-2024” (i no * “El curs 2023-24”).

Igual que ocorre en altres casos:

“dictàmens 384/2024 a 390/2024” (i no * “dictàmens 384 a 390/2024”).

“decrets d'alcaldia núm. 77/2023 i 78/2023” (i no * “decrets d'alcaldia núm. 77 i 78/2023”).

I també cal recordar que s'han d'apostrofar sempre les xifres (aràbigues o romanes) que començarien amb vocal si estiguessin escrites amb lletres:

“l'1 de març” i “l'XI Conveni”, però no * “l'I Jornades”.

b) S'han d'escriure amb lletres:

1. Quan es parla d'un període de temps:

“[...] no pot excedir els *tres anys*.”

2. Quan es tracta d'una freqüència:

“[...] el pacient estava fent un tractament rehabilitador *tres cops a la setmana*.”

3. Quan es tracta de numerals cardinals, en què el criteri més estès consisteix a escriure amb lletres les quantitats que tenen fins a tres paraules, i amb xifres els que en tenen més:

“[...] per a la construcció d'un edifici de *trenta-dos* habitatges.”

“[...] es van fer 453 entrevistes fora del termini fixat.”

Per a acabar aquest apartat, cal fer un petit esment de les diferències entre els mots *número* i *nombre*.

El terme *nombre* és el resultat de comptar les coses que formen un agregat. En aquest sentit, es pot considerar un sinònim de *quantitat de*:

“[...] taxa de contagi per *nombre* d'habitants” (i no * “per número d'habitants”).

El terme *número* és el nombre amb què una cosa és designada dins d'una sèrie o col·lecció:

“[...] identifica la data, el *número* i el contingut del document.”

3. 3. Les construccions temporals

Les expressions temporals emmarquen o localitzen una situació indicant el moment puntual o l'interval en què aquesta té lloc. Formalment, les expressions temporals poden correspondre a sintagmes preposicionals, sintagmes nominals, sintagmes adverbials o oracions subordinades. A continuació, es presenta un recull de les més habituals en els dictàmens de la Comissió.

3. 3. 1. *A principi de, a començament de i a final de*

Les construccions preposicionals amb valor temporal, *a principi(s) de / a començament(s) de / a final(s) de / a la darrerria de / a les acaballes de*, fan referència a una part d'un interval temporal:

“[...] motiu pel qual la resolució del procediment d'admissió per al proper curs calia aprovar-la *a començament de l'any 2024*.”

Les construccions temporals *a principi de, a començament de i a final de* també es poden construir amb el nom en plural (*a principis de, a començaments de, a finals de*), tot i que la forma singular és la tradicional.

“[...] es va produir abans que es dugués a terme la reparació del carrer, *a finals de 2023 i a principis de 2024*.”

3. 3. 2. *A mitjan, a mitjans de*

L'expressió *a mitjan* generalment porta un sintagma nominal sense preposició ni article.

“*A mitjan* gener li van retirar la sonda vesical” (* *a mitjan de* gener).

Ara bé, per analogia amb les construccions de l'apartat anterior, també ha desenvolupat la possibilitat de construir-se en plural, seguida de la preposició *de* que acompanya un

sintagma nominal amb determinant o bé sense determinant quan el nom és un mes o una estació, o mots com *setmana*, *mes*, *any*, etc., quan no tenen complements.

“[...] la caiguda es va produir *a mitjans de* novembre.”

“[...] atesa la informació que consta en l'expedient, la concepció es pot situar *a mitjans del* mes de maig.”

3. 3. 3. *Al més [...] possible / com més [...] millor*

Pel que fa a les expressions temporals o aspectuals superlatives que contenen un adverbi, com ara *al més aviat possible* o *al més sovint que pugui*, es poden escriure amb la preposició *a* o sense, però en els dictàmens de la Comissió s'ha optat per fer-ho sempre amb la preposició *a* per a homogeneïtzar-ne la redacció.

“[...] per tal de poder lliurar el projecte bàsic acabat *al més aviat possible*.”

Aquestes expressions pertanyen als registres formals, i equivalen a *com més/menys* [aviat, tard...] *millor* i *al més/menys* [aviat, tard...] *possible*, i *tan sovint com pugui*, d'ús més general, i també utilitzades en els dictàmens.

“[...] la necessitat d'obtenir, *com més aviat millor*, l'informe jurídic d'aquesta Direcció.”

Però no són acceptables les construccions següents, perquè són un encreuament de les dues expressions genuïnes anteriors:

* “[...] la necessitat d'obtenir, *com abans millor*, l'informe jurídic d'aquesta Direcció.”

* “[...] la necessitat d'obtenir, *com més aviat possible*, l'informe jurídic d'aquesta Direcció.”

* “[...] la necessitat d'obtenir, *per quant abans millor*, l'informe jurídic d'aquesta Direcció.”

Així mateix, és incorrecte, per ser un castellanisme, l'expressió **a la major brevetat*, que s'ha de substituir per alguna de les expressions següents: *al més aviat possible*, *com més aviat millor* o *tan aviat com sigui possible*.

3. 3. 4. *Més de o menys de*

Les locucions prepositives *més de* i *menys de* + una quantitat de temps (com ara, un mes, una setmana, quinze dies...) signifiquen “superior a” o “inferior a”, respectivament.

“[...] atès que han transcorregut *més de* tres anys des que la reclamació [...].”

“[...] en *menys d'un* mes es quedaria sense diners.”

Tanmateix, és incorrecte l'expressió **a més/menys de* + una quantitat de temps amb el significat anterior.

* “[...] *a menys d'un* mes de finalitzar el termini establert.”

En canvi, sí que és correcte l'expressió *a menys que* amb valor d'exclusió, “*a menys que* la seva causa sigui un accident”.

3. 3. 5. Les correlacions *de* [...] *a / des de* [...] *fins a* amb valor temporal

Tal com ja s'ha dit en l'apartat 2.4 sobre les expressions de lloc, si el que es vol és establir una correlació cronològica entre dos fets per a indicar el començament i el final d'un període, també es pot fer amb preposicions simples (*de* i *a*) o amb preposicions compostes (*des de* i *fins a*). En aquest cas, els encreuaments entre els elements d'aquestes dues correlacions tampoc no són recomanables.

“[...] motiu pel qual va tornar a ser hospitalitzada *del* 30 d'octubre *al* 4 de novembre.”

“[...] motiu pel qual va tornar a ser hospitalitzada *des del* 30 d'octubre *fins al* 4 de novembre.”

* “[...] motiu pel qual va tornar a ser hospitalitzada *del* 30 d'octubre *fins al* 4 de novembre.”

* “[...] motiu pel qual va tornar a ser hospitalitzada *des del* 30 d'octubre *al* 4 de novembre.”

3. 3. 6. La preposició *fins / fins a* amb valor temporal

Tal com s'ha fet en l'apartat de les expressions de lloc, a continuació es detallen els casos en què aquesta preposició es manté completa i els casos en què es redueix.

a) Es manté *fins a*:

– Davant d'expressions temporals que, en altres contextos però sense la preposició *fins*, també portarien la preposició *a*:

“[...] de manera que no es va activar el servei de bombers *fins a* les 10.20 h.”

– Davant d'un infinitiu:

“[...] es va decidir ajornar la intervenció quirúrgica *fins a* resoldre la pneumònia i estabilitzar el quadre clínic de la pacient.”

b) *Fins a* es redueix a *fins*:

– Davant d'oracions subordinades amb *que*:

“[...] *fins* que no hagi transcorregut el termini per a emetre'l.”

– Davant de construccions temporals amb el verb *fer*:

“[...] *fins* fa pocs anys, era pràctica habitual.”

– Davant de sintagmes preposicionals:

“[...] no es podran destinar a zona verda *fins* d'aquí a quinze anys.”

– Davant d'adverbis temporals:

“[...] corresponent a les despeses *fins* aleshores suportades per la corporació.”

– Davant de noms dels dies de la setmana sense determinant:

“[...] on va romandre *fins* dilluns.”

c) Opcional (*fins a* o *fins*):

– Davant de sintagmes nominals definits que expressen dates concretes:

“[...] les incidències significatives en l'execució del contracte no van començar *fins (al)/el* mes de juny.”

– Davant dels demostratius *aquest* i *aquell* (en aquest cas, també es pot substituir la preposició *a* per *en* per a evitar la confluència de les dues vocals):

“[...] de restitució de la legalitat urbanística que pretenia legalitzar les obres executades fins (a/en) aquell moment.”

3. 3. 7. La preposició *cap a* i la locució *al cap de*

La preposició *cap a* assenyalava un temps proper a l'expressió temporal que introdueix, i correspon a *aproximadament, pels volts de...*

“Aquest testimoni va manifestar que *cap a* les 7 h del matí [...]”

És incorrecte l'ús de **sobre* amb aquest significat perquè és un castellanisme.

* “Aquest testimoni va manifestar que *sobre* les 7 h del matí [...]”

I la locució prepositiva *al cap de* + una quantitat de temps (amb un sintagma quantificat) significa *a la fi de, després de, al terme de...*:

“[...] es revaloraria *al cap de* sis mesos amb radiografies.”

Amb aquest significat, és incorrecta la construcció *a* + article + quantitat de temps:

* “[...] es revaloraria *als sis mesos* amb radiografies.”

3. 3. 8. La construcció *d'aquí (a)*

La locució *d'aquí (a)* significa “al cap d’(un espai de temps) a comptar des d’ara”. Tot i que és habitual la supressió de la preposició *a*, en els registres formals, com són els dictàmens de la Comissió, es manté:

“[...] *d'aquí a* un mes l'activitat de l'obra s'aturarà.”

És incorrecte fer servir la forma *dintre de* amb el sentit especificat en el paràgraf anterior perquè no té el mateix valor que *d'aquí a*:

* “[...] *dintre d'*un mes l'activitat de l'obra s'aturarà.”

També és incorrecte fer servir la preposició *en* amb el significat anterior, ja que *en* significa “durant”:

* “*en* un mes l'activitat de l'obra s'aturarà” (és a dir, ‘durant un mes l'activitat de l'obra s'aturarà’, la qual cosa no té el mateix significat que ‘d'aquí a’).

Així mateix, les construccions del tipus *de + demà (o avui, abans d'ahir...)* + *en* + sintagma de mesura temporal fixen un moment concret dins un termini i tenen el mateix significat que l'expressió *d'aquí a*.

"[...] la constructora anuncia que *d'avui en* trenta dies l'activitat de l'obra s'aturarà."

"[...] la constructora anuncia que *d'aquí a* trenta dies l'activitat de l'obra s'aturarà."

3. 3. 9. La locució *d'ençà de* (o *d'ençà que*) / *des de* (o *des que*)

Les expressions *d'ençà de* (o *d'ençà que*) assenyalen el període que hi ha des del moment indicat fins al moment present.

No és correcte emprar-les quan es fa referència a dos moments passats; llavors s'ha de fer servir *des de* (o *des que*).

"[...] la plantilla de personal ha crescut d'una manera exponencial *d'ençà de* l'any 2003."

"[...] ja havia transcorregut el termini de sis mesos *des de* la presentació de la sol·licitud de revisió."

* "[...] ja havia transcorregut el termini de sis mesos *d'ençà de* la presentació de la sol·licitud de revisió."

3. 3. 10. La diferència entre *a l'hora* i *alhora*

Les formes *alhora* i *a l'hora*, tot i que ambdues són correctes, tenen significats diferents.

La construcció *a l'hora* és una expressió temporal que té un significat literal, és a dir, el moment concret en què s'executa l'acció del verb principal:

"[...] a l'hora de l'accident les condicions meteorològiques no eren desfavorables".

També pot significar *en el moment*:

"[...] amb l'atenció mínima que es requereix als vianants *a l'hora* de transitar."

En canvi, l'adverbi *alhora* és equivalent a *al mateix temps*.

"L'expedient administratiu tramès a aquest òrgan consultiu està correctament indexat i foliat, *alhora* que incorpora la documentació de les actuacions [...]."

Cal dir que l'expressió *al temps que* no és adequada amb aquest sentit:

* “L'expedient [...], *al temps que* incorpora [...].”

3. 3. 11. La diferència entre *biennal* i *bianual*

Les formes *biennal* i *bianual* (igual que en *pluriennal* i *plurianual*), tot i que ambdues són correctes, tenen significats diferents.

Els adjectius acabats en *-anual* volen dir “que té lloc X vegades l'any”, mentre que els acabats en *-ennal* volen dir “que dura X anys” o “que té lloc cada X anys”.

“[...] el compromís de la despesa *pluriennal* se subordina al crèdit que per a cada exercici es consigni en el pressupost” (és a dir, que es tracta d'una despesa que es pot repetir durant X anys).

“[...] un control amb ecocardiografia *bianual*” (és a dir, un control dos cops cada any).

3. 3. 12. Errors més comuns en les expressions temporals

A continuació es detalla una llista ordenada alfabèticament amb les incorreccions més comunes, algunes de les quals ja s'han explicat en apartats anteriors, perquè sigui més fàcil consultar-les, i l'opció correcta al costat:

- * a data (de) > en data (de)
- * a dia d'avui > ara per ara, avui dia, avui en dia, ara com ara
- * a la major brevetat > al més aviat possible, com més aviat millor, tan aviat com sigui possible
- * ahora > a l'hora (*a l'hora* significa 'en aquest moment concret'; *ahora* significa 'al mateix temps', 'conjuntament')
- * com abans millor > al més aviat, al més aviat possible, com més aviat millor, tan aviat com sigui possible
- * d'ara en endavant > d'ara endavant, en endavant
- * després > després (quan es tracta de l'adverbi de temps; *després* és el participi del verb *desprendre*)
- * d'immediat > immediatament
- * pel moment > de moment, per ara
- * per anticipat > per endavant
- * per avançat > per endavant (tot i que cal tenir en compte que cal evitar *per endavant* en sentit de futur, només s'ha de fer servir quan vol dir 'd'una manera anticipada')
- * per últim > finalment, per acabar
- * sobre > cap a, pels volts de

3. 4. L'ús del gerundi

El gerundi pot expressar simultaneïtat o anterioritat, però mai posterioritat. Per això no és acceptable l'ús del gerundi quan el que expressa és un resultat o una conseqüència.

Podem trobar construccions correctes de gerundi en els contextos següents:

1. L'oració de gerundi pot complementar tota l'oració principal. En aquest cas, generalment té valor duratiu i expressa una acció simultània o immediatament anterior a la de l'oració principal.

“[...] *esperant* el resultat de totes aquestes proves, el pacient es va donar un cop amb un prestatge” (significa ‘mentre esperava’).

“*Havent rebut* la sol·licitud, el CatSalut va admetre a tràmit la reclamació” (significa ‘després de rebre’).

En canvi, l'oració de gerundi no expressa una acció posterior a la de l'oració principal. Tampoc no indica una conseqüència de l'acció expressada pel verb principal, encara que les dues accions siguin simultànies des del punt de vista temporal:

“[...] va rrelliscar, com a conseqüència de la gran quantitat de graveta que hi havia, *i* va caure a la zona d'higiene canina del parc.”

* “[...] va rrelliscar, com a conseqüència de la gran quantitat de graveta que hi havia, *caient* a la zona d'higiene canina del parc.”

A més del sentit temporal, l'oració de gerundi també pot tenir un sentit causal, condicional o concessiu:

“[...] no *havent-se produït* una indefensió material, es considera que no cal retrotraure les actuacions (significa ‘en no haver-se produït / com que no s’ha produït’; sentit causal).

“[...] *mirant* des de l'entrada a l'esquerra, hi ha una paret de vidre amb una porta que dona accés a la sala de jocs i gimnàs” (significa ‘*si mires*’; sentit condicional).

“[...] no *havent-hi* constància documental en l'expedient, es dedueix que [...]” (significa ‘*malgrat que no hi havia*’; sentit concessiu)

2. El gerundi pot complementar només el verb, i, aleshores, forma part del predicat verbal. En aquest cas, generalment té un valor final o de manera:

“[...] els van trucar *dient* que la reclamant havia caigut.”

3. El gerundi també pot ser un complement predicatiu i pot fer referència tant al subjecte com al complement directe del verb de l'oració principal:

“S'afirma que el pacient va sortir de l'hospital *tremolant* i amb malestar.”

No és acceptable, en canvi, la presència d'un gerundi en el complement del nom dels sintagmes nominals formats per un nom que designi un canal de comunicació (document, cartell, escrit, carta, ofici, informe, missatge, ordre, resolució, ban, sentència).

Amb aquests noms hi escau una oració de relatiu restrictiva, un sintagma preposicional encapçalat per la preposició *amb* o un sintagma adjectival:

“[...] un document *en què designava* la representant en el procediment” (oració de relatiu restrictiva).

* “[...] un document *designant* la representant en el procediment.”

“[...] una resolució *amb la prohibició* d'obertura d'establiments de joc” (sintagma preposicional encapçalat per *amb*).

* “[...] una resolució *prohibint* l'obertura d'establiments de joc.”

“[...] va finalitzar amb la sentència *condemnatòria* de l'acusat per un delicte contra el medi ambient” (sintagma adjectival).

* “[...] va finalitzar amb la sentència *condemnant* l'acusat per un delicte contra el medi ambient.”

Així, doncs, i com a resum, els usos incorrectes del gerundi són:

1. Quan expressa una acció posterior a la del verb principal o que n'és la conseqüència (gerundi de posterioritat):

* “no van ser part dels recursos contenciosos administratius, *concloent* que no es dona cap relació de causalitat” (hauria de ser “*per la qual cosa es va concloure*”).

2. Quan coordina dues accions (gerundi copulatiu):

* “va ensopegar, *patint* una caiguda” (hauria de ser “*i va patir*”).

3. Quan té un valor especificatiu en lloc d'explicatiu (gerundi especificatiu):

* “va emetre un informe *determinant* que la zona de domini públic és titularitat de l'Administració” (hauria de ser “*en què determinava*”).

3. 4. 1. Perífrasis de gerundi

3. 4. 1. 1. *Continuar / Seguir / Prosseguir* + gerundi

Les perífrasis *continuar* + gerundi, *seguir* + gerundi i *prosseguir* + gerundi tenen un valor duratiu i assenyalen que encara es manté una situació que va començar abans del moment de referència:

“[...] l'Administració *continua estant* obligada a dictar la resolució expressa i a notificar-la.”

3. 4. 1. 2. *Acabar* + gerundi

La perífrasi *acabar* + gerundi expressa la finalització d'un estat o d'un procés que ha durat un cert temps. Aquesta perífrasi té un sentit semblant als adverbis *finalment* o *per fi*, entre d'altres:

“[...] en un 10-30 % dels casos l'anatomia patològica de la peça quirúrgica *acaba mostrant* una histologia de major grau de malignitat.”

3. 4. 1. 3. *Anar* + gerundi

La perífrasi *anar* + gerundi té un valor progressiu, és a dir, indica que una acció es troba en curs de realització. S'usa sobretot per a focalitzar el procés intern de l'acció designada:

“[...] mentre l'estat de salut d'aquest *anava empitjorant* i el nòdul *anava creixent*.”

3. 4. 1. 4. *Estar* + gerundi

La perífrasi *estar* + gerundi té sobretot un valor progressiu i es fa servir per a indicar que una acció es troba en curs de realització. També pot tenir un valor duratiu i, en aquest cas, assenyalen la continuïtat d'un esdeveniment durant un període de temps i, més esporàdicament, la repetició d'un esdeveniment:

“[...] atès que l'empresa no *estava subministrant* els productes.”

3. 4. 1. 5. **Venir* + gerundi

La perífrasi *venir* + gerundi, que es fa servir per a referir-se a una situació que es projecta en el temps fins al moment que es pren com a referència, no és acceptable i, per tant, cal recórrer a altres construccions.

“[...] respecte del qual aquesta Comissió *s'ha pronunciat* reiteradament.”

* “[...] respecte del qual aquesta Comissió *s’ha vingut pronunciant* reiteradament.”

Cal fer notar que no presenta cap problema la coincidència del verb *venir* amb un gerundi quan el verb *venir* indica desplaçament.

“[...] *venia caminant* des del carrer [...].”

3. 4. 2. Expressions amb gerundi

El gerundi de vegades forma expressions compostes amb altres elements gramaticals, com ara *bo i*, *tot*, etc. Però cal tenir en compte que algunes d’aquestes combinacions no són correctes.

3. 4. 2. 1. *Bo i* + gerundi

La construcció *bo i* + gerundi es fa servir per a donar més intensitat o emfasització al valor de simultaneïtat que expressa el gerundi respecte del verb principal.

“Una altra interpretació implicaria la declaració de caducitat del nou procediment de revisió *bo i allargant* innecessàriament la resolució de l’assumpte.”

3. 4. 2. 2. *Tot* + gerundi amb valor de simultaneïtat

L’expressió *tot* + gerundi indica una acció simultània a l’expressada pel verb principal, i, de la mateixa manera que passa amb la construcció *bo i* + gerundi, se li pot atribuir un cert valor d’intensitat o emfasització:

“[...] la Comissió Jurídica Assessora considera que el Govern en funcions pot aprovar el Decret [...], *tot complint* un manament legal, delimitat en el contingut per la mateixa llei.”

Ara bé, cal tenir en compte que aquesta construcció és molt marcada. Per tant, quan no hi ha la voluntat d’èmfasi, és preferible optar per altres construccions:

“La reclamant afirma que la caiguda va succeir *tot caminant* pel carrer.”

“La reclamant afirma que la caiguda va succeir *mentre caminava* pel carrer.”

D’altra banda, *tot* + gerundi no té un valor d’anterioritat, és a dir, no expressa una acció anterior a la del verb principal. Per tant, si escau, s’ha de recórrer a altres fórmules:

* “*Tot rebent* la sol·licitud, el CatSalut va admetre a tràmit la reclamació.”

“Després de rebre / en rebre la sol·licitud, el CatSalut va admetre a tràmit la reclamació.”

3. 4. 2. 3. Gerundi + *així*

Aquesta expressió només és correcta quan equival a una oració condicional del tipus *si* + verb + *així* (és a dir, *d'aquesta manera*):

“[...] el Departament va contravenir el seu propi acord i, *essent així*, va aixecar la suspensió, sense que acordés una segona suspensió un cop va sol·licitar que s'emetés el dictamen.”

Però és inadmissible quan es tracta d'un gerundi de posterioritat + l'adverbi *així*:

* “[...] va acceptar la totalitat de les condicions, *donant així* compliment a l'article [...].”

En aquest cas, s'hauria d'expressar de la manera següent:

“[...] va acceptar la totalitat de les condicions, *i així va donar* compliment a l'article [...].”

3. 4. 2. 4. **Com* + gerundi

L'expressió *com* + gerundi és incorrecta quan equival al gerundi tot sol (tot i que de vegades es faci servir per a matisar una mica l'expressió).

* “[...] l'animal gros em va estirar *com volent* anar cap a la tanca.”

I la manera correcta de formular aquesta expressió pot ser:

“[...] l'animal gros em va estirar *volent* anar cap a la tanca.”

“[...] l'animal gros em va estirar *mig volent* anar cap a la tanca.”

“[...] l'animal gros em va estirar *més aviat volent* anar cap a la tanca.”

4. Consideracions finals

La Comissió Jurídica Assessora vetlla per la legalitat de l'actuació de les diverses administracions catalanes, que és l'objectiu principal d'aquesta institució, i els dictàmens que elabora estableixen doctrina.

Tanmateix, més enllà d'aquesta funció, també és curiosa pel que fa a la llengua en els documents que elabora. I, en aquest sentit, aquests han de tenir una qualitat lingüística tant perquè el significat del que s'hi expressa no sigui equívoc com pel valor intrínsec que suposa escriure amb correcció.

Aquest rigor lingüístic ha fet que aquest estudi s'hagi basat en la *Gramàtica de la llengua catalana*, de l'Institut d'Estudis Catalans, com també en altres obres de referència, a més de llibres d'estil d'altres institucions catalanes, el portal Compendium.cat i l'Optimot, cercador d'informació lingüística que ofereix el Departament de Política Lingüística en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans i el Centre de Terminologia TERMCAT.

Aquest estudi s'ha centrat a recollir les expressions de lloc i de temps que més es fan servir en la Comissió mitjançant exemples extrets dels dictàmens que elabora, i a comentar-ne els usos, les incorreccions i les alternatives possibles.

Pel que fa a l'apartat sobre els numerals, els llibres de referència consultats defineixen molts aspectes d'aquest tema com a *convencions*, no com a *normes*. Això significa que la Comissió pot ser més flexible, i tractar-ne la casuística d'una manera més independent, tot i que sense contravenir els criteris fixats.

En definitiva, tenir rigor i cura lingüística en els dictàmens de la Comissió no implica encotillar-los ni limitar les alternatives que té a l'abast. La riquesa lèxica i morfològica també és un valor que cal tenir en compte. I, en aquest sentit, aquest òrgan consultiu ha de poder establir doctrina amb la redacció d'uns dictàmens que tinguin l'opció d'oferir diferents solucions gramaticals –sempre que siguin correctes d'acord amb les directrius de l'Institut d'Estudis Catalans–.